

Yayın Deęerlendirme / Book Reviews

27 Ciltlik Ansiklopediye Eşdeğer Veri Tabanı: Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi*

Emine Sıdıka Toptaş**

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin desteğiyle 2013 yılında başlayan Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS) Projesinin ilk basamağı olan TEİS I, 13. yüzyıldan 20. yüzyıla gelinceye kadar biyografi kaynaklarında, mecmualarda, tarihlerde (şehir tarihleri), vefeatlarda ve il yıllıklarında yer alan şair/yazarların modern biyografi usullerine göre yazılmış biyografilerinin yer aldığı bir sözlük çalışması olarak hayata geçmiş ve 31 Mart 2015 tarihinde tamamlanarak yaklaşık 7000 maddeyle web ortamında yayınlanmıştı.

2017 Mart ayında projenin ikinci aşaması olan Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II başlamış ve bu projenin kapsamını âşık ve tekke şairleri için 1920 sonrası ölümlüler ve 1985'e kadar doğumlular oluştururken; yeni edebiyat alanındaki şair ve yazarlar için kapsam, ölümü 1860'tan başlayarak 1985 doğumlulara kadar olanlarla sınırlandırılmıştır. TEİS II öncesi yapılan araştırmalarla 7000 civarında biyografi sayısına ulaşmayı amaçlayan projenin bitiminde bu sayı 7263'e ulaşmış ve hazırlanan

* Bu makaleyi řu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

Toptaş, Emine Sıdıka (2020). "27 Ciltlik Ansiklopediye Eşdeğer Veri Tabanı: Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi". *bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 93: 223-226.

** Doktora Adayı, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü – Ankara/Türkiye
ORCID ID: 0000-0001-9360-3561
sdemirsoz88@gmail.com

biyografi sözlüğü 10 Şubat 2020 tarihinde tamamlanarak erişime açılmıştır. Farklı adreslerde yayınlanan bu iki proje 2020 Mart ayında <http://teis.yesevi.edu.tr> adresinde birleştirilerek yeni bir ara yüz, güçlü ve hızlı arama algoritmaları ile kullanıma sunulmuştur.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi sonunda toplamda Âşık ve Tekke Edebiyatı alanından 4623, Divan Edebiyatı alanından 5263, Yeni Türk Edebiyatı alanından ise 4263 ismin dijital ortamda yayımlanmasıyla 14 binden fazla biyografi maddesi ve 62 bin eserden oluşan yaklaşık 5 milyon kelime bir veri tabanı ortaya çıkmıştır. Bu veri tabanı basılı bir eser olarak düşünüldüğünde her biri 500 sayfadan oluşan 27 ciltlik bir ansiklopediye tekabül etmektedir.

Yedi yıllık bir emeğin ürünü olan Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi, alanında uzman 1500 civarında akademisyenin yürütücü, danışman, editör ve madde yazarı olarak katkı vermesiyle gerçekleşmiştir. Proje için hazırlanan sistemde öncelikle yazılacak madde başlıkları editörler tarafından belirlenerek veri tabanına girilmiştir. Madde yazarları veri tabanına üye olarak kendilerine atanan maddeleri editör onayıyla yazmaya başlamış, yazım aşamasında editör düzeltmeleriyle biyografilerini güncellemişlerdir. Yazım kurallarına uygun olarak yazılan maddeler alan editörleri tarafından onaylandıktan sonra yayına açılmıştır.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesinin en önemli özelliği Türk edebiyatında eser veren isimleri bir araya getirmesiyle birlikte bu veri tabanında detaylı tarama yapma imkânı sunmasıdır. “Madde Arama” kısmında şair ve yazarların ismine, mahlasına, mesleğine, doğum yerine, doğum ve ölüm tarihine, yaşadığı yüzyıla, edebiyat alanına, yetiştiği sahaya göre arama yapılabilmektedir. Arama butonuna yazılan kelimeyi “Madde adı, Hayatı, Eserleri, Kaynakça” alanlarından seçilen bölümlerde taramak mümkündür. Ayrıca doğum ve ölüm tarihi, doğum yeri, mesleği ve madde yazarına göre de sınırlama yapılabilmektedir. Her madde atanırken edebiyat alanı, yetiştiği saha ve yüzyıl gibi anahtar kelimeler belirlendiği için aşağıda verilen alt başlıklarda da aramayı sınırlandırmak mümkündür.

Edebiyat Alanı	Yetiştığı Saha	Yüzyıl
Divan/Yazılı Edebiyat	Eski Uygur	Başlangıç – 15. Yüzyıl
Âşık	Karahanlı	16. Yüzyıl
Tekke	Harezm – Kıpçak	17. Yüzyıl
Ozan	Çağatay	18. Yüzyıl
Divan ve Tekke	Azeri	19. Yüzyıl
Âşık ve Tekke	Anadolu – Osmanlı – Türkiye	20. Yüzyıl
Yeni Edebiyat	Türkiye Dışı	Yüzyılı Belli Olmayanlar
Çocuk Edebiyatı		
Polisiye – Bilim Kurgu		

Örneğin; Edirne’de doğan Ali isimli 18. yüzyıl şairlerini aramak isterseniz sistem bu maddeleri bir saniyeden kısa bir zaman içinde listeleterek karşınıza çıkarmaktadır. Yazılan biyografilerde çok çeşitli parametrelerle arama yaparak sadece şair ve yazarlarla ilgili değil tarih, dönem, şehirler, sosyal meseleler, edebi hareketler, yayınlar vb. birçok konuda veri elde edilebilir. Mesela 20. yüzyılda sürgün edilen edebiyatçıları araştırmak için “Madde Arama” alanında yüzyıl seçimi yaparak “Hayatı” kısmında “sürgün” kelimesini ararsanız hayal ettiğinizden çok daha fazla bilgi önünüze gelecektir.

Madde arama sonuçlarında listelenen maddelerin altında “Görüntüle”, “Hızlı Bakış” ve “Hata Bildir” butonları bulunmaktadır. “Hızlı Bakış” butonu sayfadan ayrılmadan maddeye hızlıca göz atmanızı sağlamaktadır. “Hata Bildir” butonuyla araştırmacılar bir maddeyle ilgili eksik ya da yanlış bir bilgi fark ettiklerinde bunun düzeltilmesine katkı sunabilmektedir. Projenin web ortamında gerçekleşmesinin en büyük avantajı güncellenebilir olmasıdır. Bu kısımdan gönderilen bildirimler editörler tarafından değerlendirilecek ve gerekli güncellemeler yapılacaktır. Alanında uzman kişiler tarafından güvenilir kaynaklarla yazılan maddelerin en üstünde madde başlığı, mahlası, doğum ve ölüm tarihi, mesleği, edebiyat alanı-yüzyılı-yetiştığı saha bilgileri bulunmaktadır. Bu bilgilerin altına yeni bir özellik olarak QR kod eklenmiştir. Böylece link paylaşımına gerek kalmadan maddeyi kolayca kaynak göstermeniz ve paylaşmanız mümkün

olacaktır. Madde içeriğinde biyografi metni ve kaynakçadan sonra maddeyi kimin yazdığı ve yayın tarihi yer almaktadır. Sayfanın en altında ise maddeyi ilişkilendirme algoritmaları kullanılarak o maddenin doğum yeri, doğum tarihi, madde adı, saha, yüzyıl gibi benzerliklerle ilgili olduğu başka maddeler sistem tarafından tespit edilmekte ve listelenmektedir. Bu özellik de araştırmacılara kullanım kolaylığı sağlayacak yeni bir eklemedir.

Yenilenen sayfanın mobil görünümüne %100 uyumlu olması da güncellenen özelliklerden biridir. Akıllı telefonlarda TEİS'i kullanmak daha kolay ve etkili hale gelmiştir. Ana sayfada en çok görüntülenen 10 madde bölümü eklenmiştir. En çok okunan maddeleri merak eden kullanıcılar bu maddelere kolayca erişebilmektedir. Yine ana sayfada "Sizden Gelen Görüşler" kısmında TEİS'e mesaj gönder alanından yazılan mesajlar paylaşılmaktadır. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü web sayfasının eklenen bu yeni özelliklerle daha interaktif ve kullanıcı dostu olduğunu söylemek mümkündür.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının maddi destek sağladığı Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesinin gerçekleştirilmesinde Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin önemli bir payı vardır. Ahmet Yesevi Üniversitesi, veri tabanının hazırlanması için gerekli teçhizat, yazılım vb. teknik desteği sağlayarak projenin hayata geçmesine imkân vermiştir. Bununla birlikte projeye ilgili yazar ve editörler arasındaki iletişim, telif ödemeleri gibi arka plandaki işlemler Ahmet Yesevi Üniversitesi personeli tarafından yürütülmüştür. Türk kültürüne yapılmış çağdaş, kalıcı ve yenilikçi bir hizmet olan Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi, dijital dünyada hem gençlerin hem de araştırmacıların kolaylıkla doğru bilgiye erişebilecekleri güvenilir bir kaynak olmuştur. Türkoloji dünyasında TEİS'in öncülüğünün ardından TEBDİZ (Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük), MESTAP (Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi) gibi projelerin de web ortamında hayata geçirilmesi ve bunları takip eden dijital ortam ile desteklenen projelerin yapılmaya başlanması artık ele alınan projelerin dijital dünyayla uyumlu olursa çağa ayak uydurabileceğini göstermektedir.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi <http://teis.yesevi.edu.tr> web adresiyle kullanımınıza açıktır, katkı ve değerlendirmelerinizi beklemektedir.